

آبونه شرایطی

ممالک عثمانیهده سنه لکی (۶۵) ، التي
آیلغی (۳۵) غروشدیر .
ممالک اجنیهده سنه لکی (۱۷) ، التي
آیلغی (۹) فرانقدیر .

اداره خانه

باب عالی جا:هسته دایره مخصوصه

امطارات

آبونه بدلی پشندر .

§

مسئله موافق آثار معالمنونیه قبول
اولنور . دج ایدلمین یازیلر اناده
اولونماز .

الکشاف

س ۱۳۳۰

دینی، فلسفی، علمی، ادبی، سیاسی هفته لق مجموعه اسلامیه در.

امطارات

رساله مرشد آندینی کوسه لک شرطیه
یتون یازیلری هر هانکی برغتیر فندن
اقتباس اولونه بیلیر .

§

مکتوبلرک، امضیلرک واضح و اوقواقلی
اولسی و آبونه صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

§

ممالک اجنیهده ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لرینک فرانسه زجهده یازلمسی رجا
اولنور .

§

پاره کوندرلدیکی زمان نه به دایره اولانلرک
واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب ومبرمسئول: ح. اشرف اریب

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

عدد ۲۹۸

۳ رجب ۱۳۳۲

نخستین

۱۵ مایس ۱۳۲۹

جلد ۱۱

حسن و قبحك استعمال اولدینی درت معنادن اوچنی عقل طوغریدن
طوغری به تقدیر ایدر ، یا نکز دردنجی معناده قولانیلان حسن و قبحك
عقلاً و یا شرعاً تقدیر اولونمی خصوصنده اصولین اختلاف ایدورلر .
محرر محترم بوجهندن ده غافل بولنور . تفصیلات ایچون سبیل الرشادك
۲۹۲ نجی نسخه سنه مراجعت اولونه .

۴ -- « شرع عملارك حسن و قبحنی ایکی معیاره مراجعتله تقدیر ایدر :
نص ، عرف ، نص : کتاب و سنتده کی دلیل ، عرف : جماعتك عملی سیرت
و معیشتده تجلی ایدن اجتماعی وجدانیدر . » اسلام مجموعه سی : ۴۲

بومقدمه ده ادله احکام شریعت ایکی به آیریلور : نص ، عرف .
فقط اجماع ، قیاس ، استحسان ، استصحاب ، برات اصلیه ، عمل اهل
مدینه ، استصلاح ، شرع من قبلنا ، قول صحابی ، قول تابعی ، نفی مدارك ،
سد ذرایع ، اخذ بالاقل ، اخذ بالاكثر ، اخذ بالاخف ، اخذ بالاشق ،
اخذ بالاخوط ، اخذ بالاصل ، اخذ بالظاهر و یا اخذ بالاطهر ، عموم
بلوی ، استقرار ، تلازم ، اقتران ، عضمت ، الهام ، شهادت وجدان ،
تحریر و توخی ، نجی منامده رؤیت ، قرعه ، عمل بالشبهین ،
تعارض اشباه ، قواعد کلیه کبی بین الاصولین متفق علیه و یا مختلف فیه
اولان ادله احکام شریعت تمامیه اجتماعی وجدانیدن ، عرفدن عداولنور .
حالبوکه نظر شریعتده ، نظر فقهاء عرف ادله احکام شریعتدن بری در ؛
اجماع ، قیاس . . الخ کبی ادله احکام شریعتك قسیمی در ، یوخسه
مقسمی دکلدرد . [۱] قسیمی مقسم قیلمق نه منطقاً نه فقهاً طوغری
دکلدرد . فی الواقع عرف معروف معناسنه آلنیرسه ذکر اولنان ادله
احکامك کافه سنه ، کتاب و سنت ده داخل اولدینی حالده عرف دینه بیلیر . عرفی
اجتماعی وجدان معناسنه آلدقندن صوکره اجماع و قیاس . . الخ کبی ادله
احکامی عرفك اقسامی قیلمق اسلام فقهنجه قطعاً مردوددر .

ادله احکام شریعت ادله اصلیه به ارجاع اولونه بیلیر : کتاب ، سنت ،
اجماع ، قیاس ، و یا خود : نص ، اجماع ، قیاس ، و یا خود : وحی ،
رأی . یوخسه ادله احکام شریعت نص ، و عرفه ارجاع اولونماز .

۵ -- « شریعت نصه نه قدر اهمیت و بریور ایسه عرفده اوقدر اهمیت
و بریور . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۶

بومقدمه مقدمه فاسددر . نص : اصل شریعتدر ، عرفه مراجعت
قرعه به مراجعت کبی نزاعی قطع ایچوندر ، عرف فصل نصه مزاحم
اوله بیلیر ؟ تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۲ ، ۲۹۳ نجی نسخه لرینه
مراجعته اولونه .

۶ -- « امت اجتماعی وجدانك (عرفك) تحسین ایشدیکی معروفی اسر ،
تقییح ایندیکی منکری سی ایتمکله مکفندردل . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۵ و ۱۴۶

[۱] تقسیمده جنسه و یا کله مقسم ؛ جنسك انواعه و یا کلك اجزاسنه قسم ؛
یکدیگر لرینه نسبت اولنان اجزا و یا انواعه قسم دیرلر . مثلاً جمله مقسدر . جمله
اخباریه جمله لك قسمی ، جمله انشائیة لك قسمی در . تقسیمده اوج شرط معتبردر :
حصر ، منع ، تباین بین الانسام . حصر : مقسمده داخل اولان برشی اقسامده داخل
اولمندر . منع : مقسمده داخل اولمان برشی اقسامده داخل اولامندر . تباین بین الانسام :
بر قسم دیگر بر قسمیه مبان اولقدر . شرائط ثلثه ده اسکی ، یکی منطقجیلر
اتفاق ایتمشلدرد .

ایشته شوملاحظه لره بناء درکه : فلسفه مادیه نك تعقیب ایشدیکی
غایه لرله اونك كرك ضعیف ؛ كرك قوتلی اولدینی جهتلی کوسترمك ؛
صوکرده ایلری سورولن شبهه لری علوم صحیحیه استناداً ازاله ایتك
ایچون برسلسله مباحث یوروتمه ده اوغراشه جغز ؛ او مباحثی ده « سبیل
الرشاد » مجله محترمه سیله نشر ایده جکر . مأمولدرکه بوصورتله عموماً
شرق و بالخاصه امت عثمانیه نك حیات اجتماعیه سنه عائد ، همك اساسلی
نقطه سنه عائد بر خدمته بولنش اولورز . والاه الموفق للصواب .

مصرلی محمد فرید وجدی

فِقْهٌ وَفَتْاوی

اجتماعی اصول فقهه احتیاج واری ؟

سؤال : ۱۲ -- اجتماعی اصول فقهه احتیاج واریدر ؟ بالفرض والتقدیر
احتیاج حاصل اولدینی صورتده بوراده نه کی قواعد حاکم اوله جقدر ؟

جواب :

« اجتماعی اصول فقهه احتیاج واردر » قضیه سی بر قضیه تالیه در ،
بر نتیجه در ، بر طاقم مقدماته متوقفدر . اول امرده او مقدماتك مسند
الثبوت اولمی ، ثانیاً مقدمات ایله نتیجه آره سنده بر تعلق منطقی
بولونمی شرط اعظمدر .

اجتماعی اصول فقهه احتیاج داعیه سنده بولنانلر بر طاقم مقدمات
سرد ایدورلرکه او مقدماتك هیچ بری نتیجه نی مستلزم دکلدرد . سرد
اولان مقدمات اجتماعی اصول فقهی انتاج ایتور ؛ بلکه اصول فقه
ایله ، فقهایه قابل توفیق اولمان بر نظریه بی ، بر رأی ، رأی مقدوحی
مستلزم اولور . اجتماعی اصول فقهك متوقف اولدینی مقدماته عطف
نظر ایده لم :

۱ -- « علم فقه نفع و ضرره متعلق اولان اعمال تدقیق ایتز ، حسن
و قبحه متعلق اولان اعمال تدقیق ایدر . » اسلام مجموعه سی : صفحه : ۴۰

بومقدمه فقه اسلامی به اصلاً مطابق دکلدرد ، طوغری دکلدرد ،
بویابده کی تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۲ نجی نسخه سنه مراجعت
اولونه .

۲ -- « علم فقه مناسك اسلامی ، حقوق اسلامی ناملریله ایکی بحث
مستقلی مشتملدر . » اسلام مجموعه سی : ۴۱

بومقدمه ده اسلام فقهنجه طوغری دکلدرد . سبیل الرشادك ۲۹۲
نجی نسخه سنه مراجعت اولونه .

۳ -- « عقل طرفندن تقدیر اولنان حسن و قبح نفع و ضرردن بشقه
بر شی دکلدرد ، نفع و ضرری تمیز ایتکله حسن و قبحی تقدیر ایتك آیری آیری
شیلدر : » اسلام مجموعه سی : ۴۱

بودعوائی اورته به قوان محرر محترم حسن و قبح مسئله سنده مذهب
مختار حنفیه بی ترجیح ایدور ، بوخصوصده کندیسیله برابر اولورز .
فقط بومذهبك « نافه حسن ، مضره قبیح » دیدیکندن غافل کور و نیور ؛

بومقدمه بر قضيه كاذبه در : اعظم واجباتدن بری اولان امر بالمعروف ، نهی عن المنكره شرع جليلك تحسين و تهيجی شرطدر . يوقسه اجتماعي وجدان کافی دكادر . تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۳ نجی نسخه منمراجعة اولنه .

۷ — « قبیح ایکی در : نصی قبیح ، عرفی قبیح . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۶ بوسوز مغالظه در : فقه نامنه ، شریعت نامنه نصی قبیح ، عرفی قبیح دینه من . اصول فقهده قبیح ایکی قسمدر : قبیح لعینه ، قبیح لغیره .

قیبح لعینه : اويله بر قبیح درکه اوراده نهی اولنان فعلك عینی قبیح اولوب قبیحی خارجدن کلز . قبیح لغیره : اويله بر قبیحدرکه اوراده نهی اولان فعلك عینی قبیح اولمیوب قبیحی بشقه سندن کلیر .

قیبح لعینه ده ایکی قسمدر : وضعاً قبیح لعینه ، شرعاً قبیح لعینه در . وضعاً قبیح لعینه اويله بر قبیحدرکه واضع بر لفظی شرع شریف ورود ایتمه دن اول قبیحی مجرد عقل ایله معلوم اولان بر فعله وضع ایتشددر : ظلم ، کذب ، کفران نعمت کی . وضعاً قبیح لعینه اولاندرده شرعاً قبیحدر . شو قدرکه حقه نهی شرعی وارد اولسه بيله ینه بونلر قبیحدر . چونکه بو الفاظی وضع ایدن ذات شرع شریفك نه حکم ایده جکئی نظر اعتباره آلمسزین بو الفاظی قبیحی مجرد عقل ایله بیانان بر معنایه یعنی حقمنزاعه ، بالائیلغه ، نانکورلکه وضع ایتشددر ، بونلرک مؤدالری قبیحدر ، قبیح اولدقلری ده اول امرده لفظك وضندن استدلال اولنیور .

شرعاً قبیح لعینه اويله قبیحدرکه اوراده شرعك وضع ایتدیکی بر طاقم شرائطك مقفود اولسندن ناشی شرع شریف انی قبیح عد ایتشددر : بغیر طهارة صلاة ، بیوع باطله ، اجاره باطله کی که بونلرده قبیحی عقل تعین ایده من ، شرع وارد اولمسیدی عقل بونلرک قبیحی ادرالك ایتز ایدی .

قیبح لغیره ایکی قسمه آیریلیر : وصفاً قبیح لغیره ، مجاوراً قبیح لغیره . وصفاً قبیح لغیره اويله بر قبیحدرکه اوراده فعلی قبیح قیلان واسطه فعلدن انفکاک ایتز : زنا ، بیوع فاسده کی . مجاوراً قبیح لغیره اويله بر قبیحدرکه اوراده فعلی قبیح قیلان واسطه فعلدن انفکاک ایدر : قطع طریق ایچون سفر ، بیع مناجشه کی . [۱]

عرفك قبیح ایتدیکی شی انجق مروءتی اخلال ایدر . تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۳ نجی نسخه لرینه مراجعه اولونه .

۸ — « عرف لدی الاقتضا نصك ده برینی طوتار . بوكا دلیل « مارآه المؤمنون حسناً فهو عنداه الحسن » حدیث شریفی « عرف ایله عمل نص ایله عملدر » قاعدة فقهیه سی در . » اسلام مجموعه سی : ۴۲

بو قولدن مقصد « عرف نص کی ادله احکام شریعتدن بریدر فقط نصه مزاحم دكادر » دیمك ایسه قول صحیح اولور . شو قدرکه بو خصوص عرفه خاص دكادر . بو خصوصی عرفه خاص قیلمق خطادر .

[۱] اشترا قصد ایتدیکی مالیه مشتری بی الدائم ، رغبتی ارتیرمق قصدیله متاعک فیاتتی تزید ایدرک مشتری به فضله صائمق در . نهی انبی صلی اه علیه وسلم من التجش - رواه البخاری .

ارائه اولنان دلیللر مدلولی مستلزم دكادر ، دلیلك تقریبی تام دكادر . تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۲ ، ۲۹۳ نجی نسخه لرینه مراجعه اولونه . ۹ — « فقه بر طرفدن وحیه ، دیگر طرفدن اجتماعیه مستنددر . بناءً علیه اسلام شریعتی هم الهی ، هم اجتماعی در ، « اسلام مجموعه سی : ۴۲ بو مقدمه ده مقدمه فاسده در :

فقه بر طرفدن وحیه ، دیگر طرفدن اجتماعیه مستند دكادر ؛ بلکه بر طرفدن وحیه ، دیگر طرفدن رایه ، رای مدوحه مستنددر . تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۵ نجی نسخه منمراجعة مراجعه اولونسون .

ای ییلمی که اسلامك بر شریعتی وارددر ، اوده شرع الهیدر . شریعت جناب بارینك قول لرینه وضع و تعیین ایتدیکی دین و آیین در . دین بروضع الهیدرکه ارباب عقولی اختیار مدوح لريله بالذات خیرلو اولان شیراره سوق ایدر .

اسلام مجموعه سنك ایکنجی صایسنده یازلمش اولان مقدمه مذکوریه مخالف اوله رق یدنجی صایسنده « شارعدن باشقه هیچ برذاتك شریعت نامنه احکام وضع ایتکه حتی و صلاحیتی یوقدر . دینه ، شریعتده وکالت جاری اولماز . بو بدیهدر . بونده هیچ بر صاحب عقل و عرفان تردد ایتز . » دینیور . مجموعه مذکورنك یدنجی صاییمی ایکنجی صایسنی ضمناورد ایدیور ، ارتق بزم ایچون بشقه بر سوز سولکه حاجت یوقدر .

۱۰ — « احکامك زمانك تبری ایله دکل ، نسبت اولندقلری جماعتلرک تنهیلده دکشمه سی لازم کلیر . » اسلام مجموعه سی : ۴۳

بومقدمه ده حکم فاسدی متضمن در : احکام کلیه ، عادات شرعیه

اصلا تبدل ایتز . تبدل ایدن انجق عادات جاریه در ، عرف و عاداته مستند اولان احکام جزئیه در ، قواعد کلیه بی حادثاته تطبیق جهتی در . تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۳ نجی نسخه منمراجعة مراجعه اولونه . ۱۱ — « قیاس حکمی نصه ارجاعک کیزی بر شکیدر . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۹

بومقدمه « نصوص احکام حوادثی محیطدر » قضیه سنی قبول ایتکه متوققدر . حالبوکه بوقضیه قبول اولنور ایسه عرفك اهمیت قالماز . مقدمه مذکورده نه کی نتایجی منتج اوله جنی ، نه کی مقدماته توقف ایده جکی دوشونلرکسزین اورتیه آتیلمشدر . بومقدمه علیده در ، یوقسه لهنده دكادر . تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۵ نجی نسخه منمراجعة مراجعه اولونسون .

۱۲ — « بعض فقهلره کوره نص عرفدن متولد ایسه مورد نصده ده اجتهاده جواز وارددر . » اسلام مجموعه سی : ۴۴

بومقدمه ده اصول فقه ایله قابل تطبیق دكادر . قوجه امامه ، رکن ثانی ابویوسف یعقوب الانصاری به ، قاضی القضاة اسناد اولومشددر . امام ابو یوسف یالکز ربا مسئله سنده نصی عرف ایله تأویل ایلش ایدی ، تفصيلات ایچون سبيل الرشادك ۲۹۲ ، ۲۹۳ نجی نسخه لرینه مراجعه اولونسون .

۱۳ — « امام مالک مدینه اهالیسنك اجتماعی عنعنه سنی سلت شایعه اوله رق قبول ایتشددر . » اسلام مجموعه سی : ۱۴۹

امام مالک مذهبی هیچ اکلاشیلماشدر . عمل اهل مدینه بی قبول ایدنلر مدینه اهالیسنك اجتماعی عنعنه سنی سنته ارجاع ایدیورلر ، سنتی

سلفك الفاظدن معانی بی استنباط خصوصندہ ملکہ لسانیہ لری وار ایدی. سلف لفظ قرآن ویا لفظ سنتی استماع ایتدکاری زمان معنای مقصودی اکلارلرایدی. زیرا محاوره لرینك ، تفاهلرینك مدازی اولان لغت عرب ایله افاده اولنور ایدی ، الفاظدن معانی بی استنباط خصوصندہ وسائطه محتاج اولیورلر ایدی .

احکام شرعیہ بی نصین جلیلیندن استفادہ خصوصندہ محتاج الیه اولان قوانین سلفدن مأخوذ ایدی ، سلف قوانینی سلیقه ایله بیایرلرایدی. چونکہ بوقوانین انلرک تکلم ایتدکاری لغتلرینك قوانینی ایدی. آنلر بوقوانینی هرکسدن زیاده بیایرلر ایدی .

سلفدن صوکره ائمہ ایشته بوقوانینده اختلاف ایتدیلر. بوکا بناء فروعدہ اختلاف حاصل اولدی .

استقرار :

لسان عربده کی اشتراك الفاظ ، حقیقت و مجاز ، افراد و ترکیب ، عموم و خصوص گبی خصائص لسانیہ دن ناشی الفاظ عربیه نك معانی مقصودہ بی افاده واقضا ایتسی خصوصندہ اختلاف وقوع بوله جنی طبیعی در .

نصین جلیلینده بونلر ایله برابر لغته نسبتله بشقه برمعنایی افاده ایدن الفاظ شرعیہ وار ایدی .

ایشته بوکا مبنی شارعك قصد ایتدیکی معنایی استخراج خصوصندہ بالطبع اختلاف ظهوره ککشدر .

معانی متعدده بیننده مشترک اولان الفاظی بعض فقها برمعناده، دیگر فقها اوبرمعناده استعمال ایدیورلرایدی . مثلا قرء لفظی الفاظ مشترکدن اولدینندن فقهاء عراقیون آنی حیضده ، فقهاء حجازیون ایسه طهرده استعمال ایتشلردر . بوندن طولایی عدت طلاق حقندہ عراقیون ایله حجازیون اره سنده اختلاف ظهور ایتشدر . کذا بعض فقها برلفظی معنای حقیقیسندہ ، دیگر فقها معنای مجازیسندہ استعمال ایدیورلر ایدی. نته کیم خمری عراقیون معنای حقیقیسندہ ، حجازیون معنای مجازیسندہ استعمال ایتشلر ایدی . بوندن ناشی مثلث غنی ایله نبذك حرمتلری حقندہ عراقیون ایله حجازیون اره ندہ اختلاف ظهور ایتشدر .

کذا نصوص شرعیہ نك بعضیسی بتمامه مقصدی افاده ایتدیکی حالده بعضیسی بتمامه مقصدی افاده ایددمیور ، هر حالده بریانه محتاج اولیور ایدی. بویله اولان نصوص اجتهاده کوردتفسیر اوانیور ایدی. مثلاً الیة للمدص والیمین علی من انکر « نص جلیلی مقصدی تمامیه افاده ایتدیکی حالده ربا حقندہ وارد اولان نص جلیل تمامیه مقصدی افاده ایتدیور ایدی. بوندن طولایی ربا ده اختلاف ظهور ایتش ایدی. وقس علی هذا .] مقصدہ کلم : سلف الفاظدن معانی بی استنباط خصوصندہ هم ملکہ لسانیہ بی حاز ایدی ، هم توانینده محتاج دکلار ایدی . بونکله برابر عهد جلیل رسالتك قریب اولسی سببیه اسانین حدیث خصوصندہ نظرده محتاج دکلار ایدی . احوال روآئی لایقی ایله بیایرلر ایدی .

عیار عمل طویورلرایدی. تعجب اولنورکه مذهب امام مالکی ترسنه کلامشدر. تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۴ نجی نسخه لرینده مراجعت اولونسون. ۱۴ — «امام اعظم عرفك مستقل بر اساس اوله رق نظره آلمسی لزومی حس ایدرك ناسك احتیاجنه اوفق اولان جهتی قیاسه ترجیحندن عبارت اولان استحسان قاعده سنی وضع ایتشدر .» اسلام مجموعه سی : ۸۵

بو سوز بلاتبع سوبلنمشدر. علمی رسوز دکلدر. فی الواقع امام اعظم استحسانه قائلدر. فقط هانکی معزاده قوللاندینی شمدی به قدر قطعی اوله رق معلوم اولمامشدر. شورایی محققدرکه : استحسان عرفك بر تجاییسی دکلدر. تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۵ نجی نسخه سنه مراجعت اولونسون. ۱۵ — « داود عرفه واجتهاده اعتبار ایتدی ، حیاته قیمت ویرمدی حیات طرفندن قبول ایدلدی .» اسلام مجموعه سی صفیہ : ۸۵

تأسف اولنورکه یالکز اسمی ایشیدیلن داود ظاهری نك سالک اولدینی مذهب بیلنمه دیکندن ناشی یا کلاش فکرلر اورته یه قومش ، يك بیوک خطالره دوشولمشدر . تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۶ نجی نسخه سنه مراجعت اولونسون .

۱۶ — «ظاهریه مذهبی هیچ بر ایز بر اقامه مشدر. » اسلام مجموعه سی : صفیہ ۸۵. بوسوز ، جغرافیایه ، تاریخ علمه ، فقهه طبیان طبانه ضددر . تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۶ نجی نسخه سنه مراجعت اولونه . ۱۷ — «اجتهاده عرفه نظناتی احتیاجندن طوعه مشدر. » اسلام مجموعه سی : ۸۵. بوسوزك حضور علم و فقهده هیچ بر قیمتی یوقدر. تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۷ نجی نسخه سنه مراجعت اولونسون .

۱۸ — « بدایتده اصلی بر منبع کبی تنقی اولونایان عرف فقیهلره کندیسنی بشقه طریقلر ایله قبول ایتدیرمکه موفق اولمشدر . » اسلام مجموعه سی : صفیہ ۸۵. بوسوز نه قدر یا ککشدر ! عرف بدایتده نه ایسه صوکرده اولیه اولمشدر. عرفه عصر جلیل رسالته نه قدر اهمیت ویرمش ایسه عصر تابعینده ، عصر اتباع تابعینده ، قرون اجتماعدهده اوقدر اهمیت ویرمشدر. تاریخ فقه ، اصول فقه بوسوزی شدتله رد ایدر . تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۳ نجی نسخه سنه مراجعت اولونسون .

۱۹ — فقیهلرک اجماعی عرفك بر تجلیسیدر . » اسلام مجموعه سی : صفیہ ۸۵. بوسوزده فقه اسلامی به مطابق دکلدر اجماعك اساسی : آراء عدیدة فقها ، منشئی : کتاب ویاسنت ویا قیاسدر . اجماع عرفك تجلیسی دکلدر. بلکه عرف عام اجماع دیمکدر. اصل اولان اجماعدر. یوقسه عرف دکلدر . تفصیلات ایچون سبیل الرشادك ۲۹۵ نجی نسخه سنه مراجعت اولونه .

۲۰ — « احکام فقهیه نك نصوصدن نه بولده اشتقاق و تفرع ایتدیکنی کوسترن (اصول فقه) نایله بر علم تکیون ایتشدر . عجبا عرف حقندہده بویله اهتیا . مکارانه تدقیقلر یا بیله مازمیدی ؟ » اسلام مجموعه سی : صفیہ ۸۵

بومقدمه حقندہ کتب علمیه به مراجعت ایددم: اصول فقه مات اسلامیدهده محدث اولان علوم مدنر ؛ عصر اول هجریده. وعصر ثانی هجری نك نصف اولنده اصول فقه یوق ایدی . سلف بوشاددن مستثنی ایدی . شویله که :

اصل الاصول اولان قرآن مبین لسان اطا فیمیان عرب ایله نازل اولدی . اصل ثانی اولان سنت سنیه احکام قرآنی لسان عرب ایله تبیین ایتدی .

محافظه ایدن و خلاف نامی آلان علم جلیلی ده وضع ایدن قاضی مشاعر-
ایه در . بوباده یازمش اولدینی تأسیس النظری مطبوعدر .

اصول فقهده ایکی مسلک ویا تألیفده ایکی اصطلاح حاصل اولدی :
مسلک فقهاء ، مسلک متکلمین . مسلک فقهاء مسلک متکلمیندن زیاده
فروعه الیق ، فقهه امس در . چونکه فقههائسائی نکت فقهیه اوزرینه بناء
قیامش ، امثله وشواهدی چوغالتش ، تطبیقاته اعتنا ایتش لدر . متکلمین :
مسائلک صورتلرینی فقهدهن تجرید ایدرک ممکن مرتبه استدلال عقلی به میل
ایتمش ، اصول وقواعدینی تحقیق خصوصنده مأخذ لغویینی بر اقوب
قضایای عقلیه رغبت ایتش لدر . اصل اصول فقه اصول فقهادر .
مع مافیه مسلک متکلمین ده راجع ، دهامشور اولدی . مسلک فقهه
فقهه حنفیه مسلکی ، مسلک متکلمین فقهه شافیه و معتزله مسلکیدر ،
مسلک فقهه اصول حنفیه ، مسلک متکلمین اصول شافیه و معتزله در .
مالکیه متکلمین مسالکله سلوک ایتش لدر .

مسلک متکلمین اوزره یازیلان کتابلرک اک ایوسی ارکان اربعه
عد اولسان درت کتابدر : العمدة ، المعتمد ، البرهان ، المستصفی در .
العمدة قاضی عبدالجبار المعتزلی (وفاتی : ۴۱۵) نک ، المعتمد العمده
شرحی اولوب ابوالحسن البصری المعتزلی (وفاتی : ۴۶۳) نک ،
البرهان ابوالعالی الشافعی (وفاتی : ۴۷۸) نک ، المستصفی ابوحامد الغزالی
الشافعی (وفاتی : ۵۰۵) نک اثر لیدر .

بوکتب اربعه فی فخرالدین الرازی الشافعی (وفاتی : ۶۰۶)
ایله سیف الدین الامدی الشافعی (وفاتی : ۶۳۱) تلخیص ایتدیلر .
رازی کتابنه « المحصول » ، آمدی کتابنه « الاحکام » تسمیه ایتدی .
رازی ادله عقلیه چوغالتش ، آمدی ایسه مذاهی تحقیق ومسائل
تقریر ایتش ایدی .

ابوالنسا قاضی سراج الدین محمود بن ابی بکر الارموی الشافعی
(وفاتی : ۶۸۰) المحصولی « التحصیل » نامی التنده اختصار ایتدی ،
تاج الدین محمد ارموی (وفاتی : ۶۵۶) المحصولدن اخذ ایدرک
« الحاصل » نام کتابی ناصرالدین الیضاوی الشافعی (وفاتی : ۶۸۵) ده
حاصلدن اخذ ایدرک « منهاج الوصول » نام کتابی تألیف ایتدی . فقط
زیاده سیله اختصار ایتدیکندن الغازه یا قلاشمش اولدی . منهاج الوصولک اک
کوزل شرحی جمال الدین الاسنوی الشافعی (وفاتی : ۷۷۲) نک یازدینی شرح در .
بری طرفدن احکام آمدی بی ابن الحاجب المالکی (وفاتی : ۶۴۶)
اختصار ایدرک اک « منتهی الوصول والامل فی علمی الاصول والجدل »
نامی ، دهامشور بونی ده اختصار ایدرک « مختصر المنتهی » نامی
ویردی .

مختصر منتهی شرحلرینک اک ایسی قاضی عضد الدین الایچی الشافعی
(وفاتی : ۷۵۶) شرحیدر .
شمس الدین الاصفهانی الشافعی (۶۸۸) المحصولی ومنتهی الوصول
والاملی شرح ایتشدر .

بر حادثه ظهورنده حکمنی بیلک ایچون کتاب اللهه ، بوراده
بوله مازلر ایسه سنت صحیحیه مراجعت ایدرلر ایدی . بوراده بوله مازلر
ایسه اجتهاد ایدرلر ایدی .

مقاصد شریعتیه واقف اولدقلرندن ناشی شریعتک رعایت ایتدی
ثابت اولان مصالحه رعایت ایدرک اشباهی اشباهه ، امثالی امثاله الحاق
ایدرلر ایدی .

احکام شرعییه مصالح امته راجع بر طاقم اوصاف ایله معلل ایدی .
شارع بر حکمی بر علت ایله تعلیل ایتدیکی ویاخود بو علت بالاجتهاد
استنباط اولدینی و بو علتک منصوص اولیان ، مسکوت عنه اولان حادثهده
بولدینی ثابت اولونجه منصوص اولیان ، مسکوت عنه اولان منصرف
اولانه ، منطوق به الحاق اولنور ایدی . چونکه عات مناط حکم ایدی .
بویله جه اوچنجه بر اصل تفرع ایتدی : قیاس .

صوکره کتابدن ویاسندن ویا قیاسدن استفاد اولان بر حکمده امت کامله
اولان مجتهدین اتفاق ایدرلر ایسه اکا اجماع دینلدی . بوده بر اصل اولدی .
وقتاکه سلف چکیلدی ، صدر اول کیدی ، قوم عربیه ام دخیله
(عرب اولیان) قاریشدی ، علوم ملکه ایکن صناعت اولدی . لغت
سلیقه ایکن علم اولدی . حادثات چوغالدی ، وقایع آرتدی .

سلفک فتاواسی هر حادثه وواقه ایچون کافی کورولز اولدی . آرتق
ادله اربعه اصلیه اولان کتاب ، سنت ، اجماع ، قیاسدن احکام شرعییه
استنباط ایتک ایچون باشلی باشنه برفته احتیاج حاصل اولدی . بویله لکه
(اصول فقه) نامیه برفن ظهور ایتدی .

الکاول مذهب ابی حنیفه اوزره اصول فقه وضع ایدن امام ابو
یوسف در (وفاتی : ۱۸۲) نته کیم شمس الائمة الکردری ایله موفق الدین
احمد الحواری بویله جه ذکر و تصریح ایدرلر . شوقدرکه اک اول
اصول فقهه اثر کتاب یازان امام قرشی محمد بن ادریس الشافعی (وفاتی :
۲۰۴) در ، امام مشارالیهک یازمش اولدینی « الرسالة » سی مطبوعدر .
ایلک تصنیف اولان بورسالده امر ونهی ، خاص وعام ، خبر ، ناسخ
ومنسوخدن ، اجماع و قیاس واستحسانک حکمندن بحث اولمشدر .
الرساله بی ابوبکر الصیرفی (وفاتی : ۳۳۹) شرح ایتشدر . صوکره
علماء امصار قواعدینی تحقیق ، مسائلی بسط وتوضیحه قوبولدیلر .
تاکه ائمه حنفیه دن قاضی ابوزید الدبوسی (وفاتی : ۴۳۲) کادی ، مشار-
ایله قیاس بحثی هر کسندن زیاده یازدی ، قیاسده محتاج ایله اولان
شروطی اکال ایتدی . ابوزید الدبوسی سایه سنده اصول فقه کمال بولدی ،
مسائلی مذهب ، قواعدی تمهید اولدی .

اصول فقهی اصول فقه یابان قاضی ابوزید الدبوسی در . تقویم الادله ،
الاسرار ، الامداد الاقصی نام کتابلری مشهوردر . استنباط اولان بر حکمی
مخالفینک همدندن محافظه اولونمشی ایچون ادله شرعیه نک احوالندن
بحث ایدن ، مذهب مختاردن شک وشبهه بی دفع ، بالعکس مذهب مخالفه
شک وشبهه القایدن ، نقض و ابرامده ملکه حاصل قیلان ؛ مسائل مستنبطه بی

نصلحاً کم ایچون ضروری ایسه اصول فقهده اولیه جد ضروری قیلنماید. ایشته بویه یازمش بر اصول فقهه احتیاج در کاردر . بوکا ایستر ایسه کز اجتماعی اصول فقه دیه بیایرسکیز . اجتماعی اصول فقه یازیایر ایسه بویه یازیایر اصول فقهده بشقه برشی اولان ، اصول فقه ایله مناسبت اصلیلری بولونمیان ، بررأی مخصوصدن عبارت اولان ، مقاصد شریعت مخالف اولان اجتماعی اصول فقه ولود ، دودود ، روحی اوله ماز . بلکه عقیم ، کریه ، بی روح اولور . ارتق بو کی چیقمز یولاردن واز کجوب چیقار یوللرده آت اوینامق خیرلی اوله جقدر . اعط القوس باریها از میل

اسماعیل حق

مدافعات دینیہ

تعدد زوجات

اسلامیتده منع اولوناییلمیری ایمش؟

منصوری زاده سعید بك افندی به دین اسلامده تعدد زوجاتك بر قانون ایله منعی () ممكن و جائز اولاییله جكنه دأر اولان مقاله كزی « اسلام مجموعه سی » نك سكزنجی صایسنده اوقودم . دینه ، شریعتہ خصماً طرفندن ایرادیدیلن اعتراضات كوز كزی بك ییلدیرمش اولملی كه دین باندی غیر تكشلككز سزی بویه بر اجتهاد سوق ایله مشدر . اجتهاد كزی تقویه ایچون خیلی یورولورسكیز . تأیید مدعی ایچونده (اطیعوا الله و اطیعوا الرسول واولی الامر منكم) [۱] آیت کریمه سی ایله بعض قواعد اصولیة دن استعانه ایتمك ایستورسكیز . فقط مقاله كرك مطامع سندن وهلة آ كلاشیلور كه مسئله یی هنوز لایقيله تدقیق ایتمه مشكیز . اجتهاد كز مع التأسف — تعبیر معذور کورولسون — هنوز خامدر . اولنون دینه جك درجه یه كله مش . افاداتكزدهده حق تعبیر عدم رعایت نقصانی واردر . او درجه دهده سزه سوءظن ایتمك ایستین کیسه دینی مدافعه ایچون سرد ایتدیككز مقدماتك شان شریعتی تنقیص ایچون اتیان ایدلیكینی — ولو حقمنز اولسون — ادطایه قدر وارا بیلیر .

هر حالده کورورم كه بك چتین بر بحثه چاتمش ، کندیکزی بویوك درده صوقشسكیز . علم اصول اصطلاحاتيله بر آن آشنالغكز وارسده علم کتاب وسنت ایله اوقدر استیناس ایتمه دیکكز ایچون صیرت كزه آدیغكز يوك يك آغیر اولمشدر . شروط اجتهادی اصول کتابلردن البته نظری اولارق اوكرشمش اولاجسكیز . لكن تطبیقات و عملیاتده هر حالده مساهله یی واسع مقیاسده تجویز ایدیور کی کورونیورسكیز . معلوم عالیبردر كه اجتهاد — لفظك دلالتسندن ده مفهوم اولاجنی اوزره — قولای بر شی دكلدر . بر مجتهد ایللك دفعه اولارق تحدث

[۱] مقاله كرده ایكنجی (اطیعوا) هر ناصیه دوشمش . حال بوكه امر جلیك تكررنده بیوك نكته واردر .

ایدن بر نازله قارشیسندنه کتاب وسنته ، دلالات نصوصه ، اقتضای احوال وظروفه ، مسلمانلرك حال وشانه واستعداد وقابلیته (سرك) وجدان عمومی ملت دیدیکكز شی احتمال كه بواولاجق (باقارق بذل مجهود ایتمك ، هر درلو احتمالاتی نظر اعتباره آلمق زحمتنه قاتلاماسی ایجاب ایتدیك کی باشقه مجتهدلر طرفندن حقارنده حکم ویرلمش مسائلهده آنلرك رایلرینی ، کوستر دکاری علل شرعیة یی تحری ایتمكه مكلفدر . ذات عالیلری ایسه — بو مقاله كرك دلالتسندن آ کلا یورم كه — بویه بر زحمته قاتلامق شویله طورسون بحث ایتدیككز نظم جلیك تفسیر و تأویلرینه ، اونلره تفرع ایدن سنن مرویه یه ، اجتهادات فقهاییه حتی آیت کریمه نك ماقبل وما بعدینه باقق کی تدایر ابتداییه مراجعت کلفتی بیله اختیار ایتمه مش کی طاورانیورسكیز . والک عجبی کتاب وسنت واجاع ایله ثابت بر مسئله یی سرمایه اجتهاد اتخا ایدیورسكیز . کتاب وسنت ایله ، اون اوج بوچوق عصردن بری خرق ایدله مش بر اجماع ایله ، عصر رسالتدن شیمدی یه قدر دائمی بر نقل متواتر ایله ثابت اولمش بر مسئله اجتهاد مشقنی اختیار ایده جك بر مجتهدك ظهور ایده . بیله جكنه هیچ بر مسلم احتمال ویره من . بیایرسكیز كه اجماعی خرق ایتمك هیچ بر مجتهدك کاری دكلدر . بوراد کی اجماع ایسه اجماع رأی ، دكل ، اجماع نفلدر . بواجاع ، حکم منصوصی متواتراً نقل ایللك اولدینی ایچون اون کی اجماعدن البته اقوادر . بونی خرقة قالدیشمق کتاب وسنتی رده واریر . صراحت نصوص ایله معلوم وخلاف ایله غیر مسبوق اولان اون اوج بوچوق عصرلق بر اجماعه مخالفته طاورانمق صوی دوومك قیللندن بیوده بر زحمتدر .

هر نه حال ایسه مادام كه بر زحمته قاتلامشسكیز ، استدلالانكرك بزجه — حتی بلا تردد دییه بیایرم كه عامه اهل اسلامجه — قبول اولونمیان جهتلرینی سوبایلم . بحث علمی اولدینی ایچون مقدماتكزی توهین ایده جك سوزلره قارشى طارلمه عالمه محبتكز مانع اولسه كر كدر . ذاتاً علمی مناظرانده خصمه كوچمنه مك مجتهدلرك اك ممتاز فضائندن بریدر . امام شافعی رحمة الله علیه : « هیچ بر مناظره یه کیریشممنم كه خصمك بكا غائب کلدیکنی ، خصمك حقلی چیقیدیغنی آرزو ایتمیم . » دیمش اولدینی روایت ایدیایور . سزی بویوك امامك مرتبه سنده طومق حتی اوکا بکرتك اندن کز ایسه ده هر حالده او خصات عالیه سندن حصه مند اولدیغكزی کورمك ایسترم .

هر شیدن اول مقدمه كرك يك آزموفقیته حتی بوسبوتون موفقیتمز . لکله بسط ایدلیکینی ، هر مؤمن قلی رحیمده ایده بیله جکینی عرض ایدهیم . باققز سوزه ناصل باشلایورسكیز ؟

«تعدد زوجات شریعت اسلامیه ده تجویز اولندیغنی ایچون اسلامیت تعدد زوجاتی قبول ایلکدن امتناع ایده من . اسلامیتده تعدد زوجاتی قبول ایتمك ضرورتی واردر . تعدد زوجات ادیان ومال سائرده ممنوعدر . فقط اسلامیتده منعی قابل دكلدر . دین اسلامك تعدد زوجات مسئله سنده ادیان سائرده فرق واردر کی یاكاش برظن وذهاب نتیجه سی اولارق اوروپالیر وبالجملة اقوام متمننه طرفندن شریعت اسلامیه بك چوق دوچار طعن واعتراض اولیور . عالم اسلامده شریعتلری